

පරීක්ෂක වාර්තාව

අදියර III විභාගය - ජූලි 2021

(304) සංස්ථාපිත හා පුද්ගලික බදුකරණය

(Corporate and Personal Taxation)

ප්‍රශ්න අංක 01

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ (මින් මතු පනත යැයි හැඳින්වෙන) 69 (1) (b) වගන්තිය අනුව, 2020/21 තක්සේරු වර්ෂයේදී රැකියාව සඳහා විදේශ ගතවූ තනි පුද්ගල බදු ගෙවන්නෙකු සඳහා වාසික භාවයේ ඊතිය අදාළ කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර තිබේ.

ඒ අනුව, යම් පුද්ගලයකු යම් තක්සේරු වර්ෂය තුළ දී ශ්‍රී ලංකාව තුළ කායිකව සිටී නම් සහ එම කායිකව සිටීමේ කාලසීමාව හෝ කාලසීමා වල මුළු එකතුව එම වර්ෂය තුළ ආරම්භ වන හෝ අවසාන වන යම් මාස දොළහක (12) කාලසීමාවක් තුළ දී දින 183 හෝ ඊට වැඩි ගණනක් වේ නම්, එම පුද්ගලයා එම තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ වාසිකයෙකු වන්නේය.

නිරීක්ෂණ

01. බහුතරයක් දෙනා ප්‍රශ්නයේ දී ඇති කරුණු නිවැරදිව හඳුනාගෙන තිබූ අතර, දින 183 වාසික ඊතිය අදාළ කරමින්, එම පුද්ගලයා ශ්‍රී ලංකාවේ බදු කටයුතු සඳහා නිර්වාසිකයෙකු බවට නිගමනය කර තිබුණි.
02. සමහර අපේක්ෂකයින්, බදු ගෙවන්නා ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියෙකු නිසා වාසිකභාවයේ ඊතිය නොසලකා ඔහු වාසිකයෙකු ලෙස තීරණය කර තිබුණි. ඔවුන්ට මෙම ප්‍රශ්නය සඳහා ලකුණු අහිමි විය.
03. සමහර අපේක්ෂකයන්, ඔවුන්ගේ පෙරවැඩ සමඟ නිසි ගණනය කිරීම් නොදක්වමින්, ශ්‍රී ලංකාවේ හා විදේශයේ ගත කළ දින ගණන පමණක් සඳහන් කරමින්, බදු ගෙවන්නා බදු කටයුතු සඳහා නිර්වාසික තැනැත්තෙකු බවට නිගමනය කර තිබුණි.
04. සමහර ශිෂ්‍යයෝ, දිගු ජේදයන් ලියා තිබූ අතර ප්‍රශ්නයම නැවත ලියූ අයද විය. නමුත් පිළිතුරෙහි අඩංගු විය යුතුම වැදගත් කරුණු මඟහැර තිබුණි. මෙමගින් ලකුණු අහිමි වී යාම මෙන්ම කාලය නාස්ති වීමක්ද සිදු වේ.

කාර්ය සාධනය :- දී ඇති සිදුවීමක් සඳහා වාසිකභාවයේ ඊතිය අදාළ කිරීම පිළිබඳ අපේක්ෂකයන්ගේ සමස්ත දැනුම සතුටුදායක මට්ටමක පැවතුණි.

ප්‍රශ්න අංක 02

(a) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

2006 අංක 12 දරණ මුද්දර බදු (විශේෂ විධිවිධාන) (සංශෝධිත) පනතේ විධි විධානයන් අනුව වැටුප් ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන මුද්දර බදු පිළිබඳ දැනුම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර තිබුණි.

ප්‍රශ්නයේ කරුණු ඉතාමත් පැහැදිලි වන අතර, ඉතා සරල වේ.

මුද්දර බදු පනත අනුව, සේවකයකුගේ මාසික වැටුප් ගෙවීම රුපියල් 25,000 ඉක්මවන්නේ නම්, රු.25 ක මුද්දර බද්දක් අයකෙරේ. සේවකයන් සංඛ්‍යාව, රුපියල් 25 න් ගුණ කර, තුනෙන් ගුණ කිරීමෙන් කාර්තුව සඳහා පිළිතුර සරලව ලබා ගත හැක. (රු. 25 x 120 x 3 = රු.9000)

නිරීක්ෂණ:

- (01) බහුතරයක් අපේක්ෂකයන්ට, මුද්දර බදු සම්බන්ධව නිසි දැනුමක් නොමැත.
- (02) ඉතා සුළු අපේක්ෂකයන් පිරිසක් පමණක් නිවැරදිව පිළිතුරු සපයා ලකුණු ලබාගෙන තිබුණි.
- (03) අපේක්ෂකයන්ගෙන් 90% ක් පමණ පහසුවෙන් ලබා ගත හැකිව තිබූ ලකුණු අහිමි කර ගෙන තිබුණි.
- (04) බොහෝ අපේක්ෂකයන්, සේවකයෙකු සඳහා රුපියල් 25 වෙනුවට රුපියල් 50 යෙදීම නිසා ගෙවිය යුතු මුද්දර බද්ද වැරදි ලෙස ගණනය කර තිබුණි.
- (05) අපේක්ෂකයන් බහුතරයක්, මුළු වැටුප මත මුද්දර බද්ද ගණනය කිරීමට අදාළ නොවන අගයන් යොදා තිබුණි.
- (06) සමහර අපේක්ෂකයන්, තෙමසක බදු වගකීම වෙනුවට එක් මාසයක බදු වගකීම පමණක් ගණනය කර තිබුණි.
- (07) සමහර අපේක්ෂකයන්, ගණනය කිරීමේ දැක්වීමකින් තොරව වැරදි අගයන් පමණක් ලියා තිබුණි.

කාර්ය සාධනය :- සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක නොවේ.

(b) කොටස

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

2006 අංක 12 දරණ මුද්දර බදු (විශේෂ විධිවිධාන) පනතේ හතර (4) වන වගන්තිය අනුව මුද්දර බද්දට යටත් වන විශේෂිත සාධන පත්‍ර පිළිබඳ දැනුම මෙම කොටසින් පරීක්ෂා කර තිබුණි.

නිරීක්ෂණ

- (1) දිවුරුම් ප්‍රකාශයක්, රක්ෂණ ඔප්පු, ප්‍රසිද්ධ නොතාරිස්වරයෙකු ලෙස කටයුතු කිරීමේ අධිකාරි පත්‍රයක්, කොටස් සහතිකයන්, බැඳුම්කරයක් හෝ උකස්කරයක්, පොරොන්දු නෝට්ටුවක්, යම් දේපලක් කල්බදු හෝ කුලියට දීම සහ යම් මුදලකට හෝ වෙනත් දේපලකට දෙනු ලබන ලදුපතක් හෝ නිදහස් කිරීමක් යන ඒවා මෙහිදී අපේක්ෂා කෙරිණි. තවද, ඕනෑම නිවැරදි පිළිතුරු දෙකකට ලකුණු දෙකක් ප්‍රදානය කෙරිණි.
- (02) සියළුම අපේක්ෂකයන් පාහේ මුද්දර බද්දට යටත් වන සාධන පත්‍ර පිළිබඳව සම්පූර්ණයෙන්ම දැනුවත් නොවන බව පැහැදිලි විය.
- (03) අපේක්ෂකයන් බහුතරය, සාමාන්‍ය තැපෑල, ලියාපදිංචි තැපෑල ආදී සම්පූර්ණයෙන්ම නොගැලපෙන පිළිතුරු සපයා තිබුණි.

කාර්ය සාධනය :- සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොතිබුණි.

ප්‍රශ්න අංක 03

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

දේශීය ආදායම් පනත යටතේ අයකරනු ලබන ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්ද පිළිබඳ දැනුම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර තිබේ.

නිරීක්ෂණ

- (1) සමහර අපේක්ෂකයන්, ප්‍රාග්ධන ලාභය ගණනය කිරීමේදී ඉඩමේ පිරිවැය වශයෙන්, 2017.09.30 දිනට වෙළඳපල වටිනාකම වූ රුපියල් 6,800,000.00 වෙනුවට රුපියල් 5,000.00 ගෙන තිබුණි.
- (2) බහුතරයක් අපේක්ෂකයින්, (ප්‍රාග්ධන ලාභය ලබා ගැනීමේදී) තැරැව්කාර ගාස්තුව වූ රුපියල් 50,000.00 අඩුකළ හැකි වියදමක් ලෙස හඳුනාගෙන තිබුණි. නමුත්, සමහර අපේක්ෂකයන් තැරැව්කාර ගාස්තුව ආදායමක් ලෙස සලකා තිබුණි.
- (3) සමහර අපේක්ෂකයන්, ලැයිස්තුගත සමාගම් කොටස් මෙන් ලැයිස්තුගත නොකළ කොටස්ද ප්‍රාග්ධන ලාභ බද්දෙන් නිදහස් වන බව සඳහන් කර තිබුණි.
- (4) සමහර අපේක්ෂකයන් ප්‍රාග්ධන ලාභ බදු අනුපාතය වන 10% වෙනුවට වෙනත් වැරදි බදු අනුපාත භාවිතා කර තිබුණි.
- (5) සමහර සිසුන් ගණනය කිරීම් දක්වා නොතිබුණි.

කාර්ය සාධනය :- මෙම ප්‍රශ්නය සඳහා සමස්ත කාර්ය සාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 04

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

මෙම නඩු තීන්දු ප්‍රශ්නය, Craib Vs Commission of Inov (1939) I CTC 156 නඩු තීන්දුවේ කරුණු මත පදනම් වී තිබේ.

ගෙවීමේ චේතනාව දිගු සේවා කාලය වන අවස්ථාවක වන නමුත් ගෙවීම සලකා නොබලන අවස්ථාවකදී සේවකයෙකුට අතින් සේවය සලකා ගෙවන ලද ගෙවීම සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් ලබාදුන් හොඳම තීන්දුවක් ලෙස මෙම නඩු තීන්දුව තවමත් සැලකිය හැක.

ඒ අනුව, වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර සඳහා ක්‍රෙඩිට් මහතාට ලැබුණු මුදල ත්‍යාගයක් ලෙස ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණය විසින් තීරණය කරන ලදී. බවත් එය සේවා නියුක්ති ආදායමක් ලෙස සැලකිය නොහැකි බවත්

ගෙවීම සිදුකිරීමට චේතනාව වන්නේ සමාගමට ලබා දුන් දිගු කාලීන සේවාව වන අතර එය ගෙවීම සඳහා ප්‍රතිශ්ඨාව නොවන බව අධිකරණය තවදුරටත් පැවසීය. මෙම නඩුවේ කරුණු හා ප්‍රශ්නයේ දී ඇති කරුණු බොහෝ දුරට සමාන වේ. එනිසා, සිල්වා මහතාට කළ විශේෂ ගෙවීම, ඔහු සමාගමට සිදුකළ සේවාව සඳහා සඳහා දුන් ත්‍යාගයක් ලෙස සැලකිය හැක. ඒ අනුව සිල්වා මහතාගේ බදු උපදේශකවරයාගේ මතය වැරදිය. නඩු තීන්දුව මත පදනම්ව පිළිතුරු සැපයීම මෙහිදී අපේක්ෂා කෙරේ.

නිරීක්ෂණ :

- (1) බොහෝ අපේක්ෂකයන් වෙතත් නඩු තීන්දු දක්වමින් වැරදි නිගමනවලට එළඹී තිබුණි.
- (2) සමහර අපේක්ෂකයින් නිවැරදි නඩු තීන්දුව දක්වා තිබුණද, නිගමනය වැරදි විය.
- (3) අපේක්ෂකයන් බොහෝ දෙනෙක් ප්‍රශ්නයෙන් අපේක්ෂිත දෑ පිළිබඳ අවධානය යොමු නොකිරීම නිසා ප්‍රශ්නය වරදවා වටහාගෙන තිබේ.
- (4) සමහර අපේක්ෂකයන් දිගු ඡේද ලියා තිබුණු අතර ප්‍රශ්නයම නැවත ලියා තිබුණි. නමුත් පිළිතුරට ඇතුළත් විය යුතු විය යුතු වැදගත් කරුණු මග හැරීම නිසා ලකුණු මෙන්ම කාලයද අහිමි වේ.
- (5) සැලකිය යුතු අපේක්ෂකයන් සංඛ්‍යාවකට දී ඇති සිදුවීමකට නඩු තීන්දු නීතිය අදාළ කිරීමේදී තවමත් ගැටළුකාරී බව පැහැදිලි වේ.
- (6) සුළු අපේක්ෂක පිරිසක්, සිල්වා මහතාට ලැබුණු ප්‍රතිලාභය ක්‍රෙඩිට් එරෙහිව ආදායම් කොමසාරිස් තීන්දුව අනුව බද්දට යටත් නොවන බවත්, නමුත් පනතේ විධිවිධාන අනුව බද්දට යටත් වන බවත් සඳහන් කර තිබුණි. දී ඇති කරුණු අනුව තර්කානුකූලව ගැලපෙනම පිළිතුර එය වන අතර එයට සම්පූර්ණලකුණු ප්‍රදානය කරන ලදී.

කාර්ය සාධනය :- මෙම ප්‍රශ්නය සමස්ත කාර්යසාධනය සාමාන්‍ය මට්ටමක විය

ප්‍රශ්න අංක 05

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

මෙම ප්‍රශ්නය 2019/20 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් වාර්තාව ඉදිරිපත් කිරීමට නියමිත දිනය මත පදනම් විය.

2019/20 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා ආදායම් වාර්තාව, සාමාන්‍යයෙන් ඉදිරිපත් කිරීමට නියමිතව තිබුණේ නොවැම්බර් 30 වන දින වුවද බදු ගෙවන්නාට එය 2021.03.10 දක්වා දෙනු ලැබීය. දී ඇති සිද්ධියේදී නියමිත දින වලදී කාර්තුමය වාරික ගෙවීම් සිදු කිරීමට බදු ගෙවන්නා අපොහොසත් වී තිබේ. ඒ අනුව සහකාර කොමසාරිස්වරයා තක්සේරුවක් කර තිබේ. ඉහත එක් එක් දින සඳහා ලකුණු දී තිබේ.

කාර්තුමය වාරික ගෙවීම්, සිදු නොකිරීම මත අදාළ වන දණ්ඩන තක්සේරුවක් නිකුත් කිරීම සඳහා වන කාල කඩඉම සහ තක්සේරුවකට එරෙහිව කරන වලංගු අභියාචනයක් සඳහා අවශ්‍යවන කොන්දේසි හතරක් යන කරුණු සඳහා අපේක්ෂකයන් පිළිතුරු සැපයීම යුතුවිය.

නිරීක්ෂණ

- (1) බහුතරය ප්‍රශ්නයේ කොටස් තුනමට පිළිතුරු සැපයීමට අපොහොසත්ව තිබූ අතර එමඟින් මුළු ලකුණම අහිමි කරගත්හ.
- (2) බොහෝ අපේක්ෂකයන්, තක්සේරු, දණ්ඩන, කාල කඩඉම සහ අභියාචනා ක්‍රියාපටිපාටිය පිළිබඳ කිසිදු අදහසකින් තොරව සියළුම කොටස්වලට කිසිදු සම්බන්ධතාවක් නොමැති පිළිතුරු සපයා තිබුණි.
- (3) බහුතරය, කාර්තුමය වාරික නොගෙවීම සඳහා වන දණ්ඩන සහ තක්සේරු නිකුත් කිරීම සඳහා වන ව්‍යවස්ථාපිත කාල කඩඉම පිළිබඳ නොදනී.
- (4) තක්සේරුවකට විරුද්ධව වලංගු අභියාචනයක් තෘප්ත කළ යුතු නෛතික අවශ්‍යතා පිළිබඳ දැනුම ඉතා දුර්වලය.
- (5) බොහෝ අපේක්ෂකයන් ස්ව අධ්‍යයන පොතේ සඳහන් ආදායම් බදු ගෙවීම, වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම, තක්සේරු, අභියාචනා, බැහැර හරින ලද බදු, ආපසු ගෙවීම් සහ දණ්ඩන ප්‍රතිපාදන (5 වන පරිච්ඡේදය) අධ්‍යයනය කර නොමැති බව පැහැදිලිය.

කාර්ය සාධනය :- සමස්ත කාර්ය සාධනය සතුටුදායක මට්ටමක නොවේ.

ප්‍රශ්න අංක 06

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

පනතේ 53 සිට 56 වන වගන්ති අනුව හවුල් ව්‍යාපාර බදුකරණය මත මෙම ප්‍රශ්නය පදනම් විය. මෙහිදී හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප්, සංග්‍රහ වියදම්, හවුල්කරුවෙකු විසින් ලබාදුන් ණය මුදලකට පොලී ගෙවීම්, හවුල්කරුවකුගේ බිරිඳට ගෙවූ වැටුප් සහ (රජයේ) ජාතික රෝහලකට කළ පරිත්‍යාග ආදිය ඇතුළත්ව 2019/20 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා හවුල් ව්‍යාපාරය විසින් ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීම අවශ්‍ය වේ.

නිරීක්ෂණ

- (1) බොහෝ අපේක්ෂකයන් මෙම ප්‍රශ්නය සඳහා ප්‍රමාණවත් ලකුණු ලබාගෙන තිබුණි.
- (2) බොහෝ අපේක්ෂකයින් ව්‍යාපාර ලාභය ලබා ගැනීමේදී, හවුල්කරුවන්ගේ වැටුප්, හවුල් කරුවකුගෙන් ලබාගත් ණය සඳහා ගෙවූ පොලිය, සංග්‍රහ වියදම්, සහ පරිත්‍යාග සඳහා වන ගැලපුම් නිවැරදිව සිදුකර තිබුණි.
- (3) සමහර අපේක්ෂකයන් හවුල්කරුවකුගේ බිරිඳට ගෙවූ වැටුප ව්‍යාපාර ලාභය ගණනය කිරීමේදී සැලකිල්ලට ගෙන නොතිබුණි.
- (4) ආසන්න වශයෙන් අපේක්ෂකයින්ගෙන් අඩක් පමණ බදු අයකළ හැකි ආදායම ගණනය කිරීමේදී, රජයට කළ පරිත්‍යාග සුදුසුකම් ලබන ගෙවීමක් ලෙස අඩු කිරීමට අමතක කර තිබුණි.
- (5) සමහර අපේක්ෂකයින් 0% අනුපාතය යටතේ කළයුතු බද්දට යටත් කළ යුතු රුපියල් 1,000,000 හවුල් ව්‍යාපාර ලාභය ලබා ගැනීමේදී අඩුකර තිබුණි.
- (6) බොහෝ අපේක්ෂකයින් හවුල් ව්‍යාපාර ලාභය සඳහා නිවැරදි බදු අනුපාතය වන 6% භාවිතා කර තිබුණි.

කාර්ය සාධනය : මෙම ප්‍රශ්නයේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 07

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

දේශීය හා විදේශීය ගනුදෙනුකරුවන් සඳහා ජලාස්ථික් අයිතම නිෂ්පාදනය කිරීමේ යෙදී සිටින සමාගමක් විසින් 2021 මාර්තු 31 දිනෙන් අවසන් වූ කාර්තුව සඳහා ගෙවිය යුතු/වැඩිපුර ගෙවූ එකතු කළ අගය මත බද්ද ගණනය කිරීම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් බලාපොරොත්තු විය.

නිරීක්ෂණය

- (1) බොහෝ අපේක්ෂකයන් මෙම ප්‍රශ්නය සඳහා ප්‍රමාණවත් ලකුණු ලබාගෙන තිබුණි.
- (2) අපේක්ෂකයන් බහුතරය නිවැරදි බදු අනුපාත වන, 0% අපනයන විකුණුම් සඳහා සහ 8% අනෙකුත් දේශීය විකුණුම් සඳහා භාවිතා කර තිබුණි.

- (3) සමහර අපේක්ෂකයන්, නිදහස් සැපයුම් හා 0% VAT සැපයුම් අතර වෙනස හඳුනාගැනීමට අපොහොසත්ව තිබූ අතර, අපනයන මත 0% VAT සඳහා ලියාපදිංචි තැනැත්තන්ට සිදුකළ විකුණුම් බද්දෙන් නිදහස් ලෙස සඳහන් කර තිබුණි.
- (4) බහුතරයක් අපේක්ෂකයන් විසින් ආනයනය කරන ලද හා දේශීයව මිලට ගත් අමුද්‍රව්‍ය මත යෙදවුම් බද්ද නිවැරදිව අඩුකර තිබූ අතර, අධ්‍යක්ෂකවරයෙකු විසින් පාවිච්චි කළ මෝටර් රථයේ අළුත්වැඩියා වියදම මත යෙදවුම් බද්ද ඉඩ දී නොතිබුණි.
- (5) අපේක්ෂකයන් සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක් යෙදවුම් බදු සමානුපාතිකව ඉඩදී නොතිබුණු අතර සමහරු යෙදවුම් බද්ද මත 8% බැගින් එකතු කළ අගය මත බද්ද නැවත ගණනය කර තිබුණි.
- (6) බහුතරයක් දෙනා ඉතිරි ගෙවිය යුතු බද්ද ලබා ගැනීමේදී ඉදිරියට ගෙන එන ලද හිලවී නොකළ යෙදවුම් බද්ද හා වාරික ගෙවීම් නිසිපරිදි අඩුකර තිබුණි.
- (7) සමහර අපේක්ෂකයන්, ප්‍රශ්නයේම දී තිබූ 8% බදු අනුපාතය වෙනුවට වෙනත් විවිධ අනුපාත භාවිතා කොට තිබුණි.
- (8) එකතු කළ අගය මත බද්ද සම්බන්ධයෙන් නිමවුම් බදු, යෙදවුම් බදු යාන්ත්‍රණය පිළිබඳව බහුතර අපේක්ෂකයන් තේරුම්ගෙන තිබේ.

කාර්යසාධනය :- මෙම ප්‍රශ්නයේ සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

ප්‍රශ්න අංක 08

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

2020/21 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා සමාගම් බදුකරණය පිළිබඳ න්‍යායාත්මක දැනුම මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පරීක්ෂා කර තිබේ.

ඒ අනුව, මෙම ප්‍රශ්නයෙන් පහත දෑ අපේක්ෂා කෙරුණි.

- (1) ව්‍යාපාර සහ ආයෝජන ආදායම් ප්‍රභව ඇති වාසික සමාගමක තක්සේරු කළ හැකි ආදායම, බද්දට යටත් වන ආදායම, ගෙවිය යුතු දළ ආදායම් බද්ද හා ඉතිරි ගෙවිය යුතු බද්ද තක්සේරු කිරීම.
- (2) රුපියල් මිලියන 500 ට වැඩි වාර්ෂික පිරිවැටුමක් නිෂ්පාදන ව්‍යාපාරයක නියුතු සමාගමක ආදායම් බදු අනුපාතය තීරණය කිරීම
- (3) ව්‍යාපාර ලාභය නිර්ණය කිරීමේදී පනතේ පොදු අඩුකිරීමේ (10 වන වගන්තිය), ප්‍රධාන අඩුකිරීමේ (11 වන වගන්තිය) සහ විශේෂ අඩුකිරීම්වල (12 සිට 19 වන වගන්තිය දක්වා) ප්‍රායෝගික භාවිතය

නිරීක්ෂණ

(1) ඉදිරිපත් කිරීමේ ආකෘතිය:

බහුතරයක් දෙනා, සමාගම් ආදායම් බදු ගණනය කිරීමේ ආකෘතිය ව්‍යවස්ථාපිත කරුණු හඳුනා ගැනීමෙන් හොඳ කාර්යසාධනයක් පෙන්වා තිබුණි.

(2) වත්කම් විකිණීම හා ප්‍රාග්ධන දීමනා:

බහුතරය, පනතේ දක්වා ඇති ප්‍රාග්ධන දීමනා අනුපාත නිවැරදිව භාවිතා කර තිබුණි. නමුත්, සමහර අපේක්ෂකයන්ට වත්කම් විකිණීම මත කුලනය කිරීමේ දීමනාව ගණනය කිරීමේදී දුෂ්කරතා මතුව තිබුණි. සමහර අපේක්ෂකයින් ඉඩම පිළිබඳව කිසිවක් ලියා නොතිබුණි. ගොඩනැගිලි හා පරිගණක මෘදුකාංග සඳහා වන ප්‍රාග්ධන දීමනා අනුපාතය නොදැන සිටි අපේක්ෂකයන්ද සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවකි. සමහර අපේක්ෂකයන් ලොරිය විකිණීමේ ලාභය ව්‍යාපාර ආදායමක් ලෙස සලකනු වෙනුවට ආයෝජන ආදායමක් ලෙස සැලකිල්ලට ගෙන තිබුණි.

(3) ඉඩ නොදෙන වියදම්:

බොහෝ අපේක්ෂකයන් විසින්, පාරිතෝෂිත වෙන්කිරීම සහ ණයගැතියන් සඳහා පොදු වෙන් කිරීම ගිණුම්කරණ ලාභයට ආපසු එකතු කර තිබුණි. නමුත් ලියාහරින ලද ආර්ථික සේවා ගාස්තුව ගිණුම්කරණ ලාභයට ආපසු එකතු කර නොතිබුණි. ඔවුන් ඒ වෙනුවට එය සුදුසුකම් ලබන ගෙවීමක් හෝ බදු බැරක් ලෙස අඩු කරගෙන තිබුණි. බොහෝ අපේක්ෂකයින්, පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් 200% ක් අඩුකළ හැකි බව නොදැන සිටියහ. සමහර අපේක්ෂකයන් පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් බදු බරක් ලෙස අඩුකර තිබුණි. එසේම සත්‍ය පාරිතෝෂික ගෙවීම අඩු කිරීමට බොහෝ දෙනෙකුට අමතක වී තිබුණි.

(4) පරිත්‍යාග:

බහුතරයක් අපේක්ෂකයින් රජයට කළ පරිත්‍යාග දෙකම (ආපදා කළමනාකරණ අමාත්‍යාංශයට හා ජාතික වකුගඩු අරමුදලට) ගිණුම්කරණ ලාභයට ආපසු එකතු කර තිබුණි. නමුත්, සමහරු පරිත්‍යාග අඩුකර ගැනීම පිළිබඳව නොදැන සිටියහ.

(5) බදු අනුපාතය හඳුනාගැනීම:

සමාගම, පාරිතෝෂික භාණ්ඩ නිෂ්පාදනය කර ඒවා දේශීය වෙළඳපලට විකිණීමේ ව්‍යාපාරයක නිරත වන අතර 18% බදු අනුපාතය අදාළ වේ. අනෙක් අතර ලාභාංශ ආදායම හා පොලී ආදායම මත පිළිවෙලින් 14% හා 24% අදාළ වේ. අපේක්ෂකයන් ඉතාමත් සුළු පිරිසක් පමණක්, බදු වගකීම තක්සේරු කිරීමේදී අනුපාත තුනම භාවිතා කර තිබුණි. නමුත්, බොහෝ අය, මුළු ලාභය මත සම්මත අනුපාතය වන 24% භාවිතා කර තිබූ අතර, සමාගමේ නිෂ්පාදන ව්‍යාපාරය අවබෝධ කරගෙන නොතිබුණි. අවසනාවන්ත ලෙස සමහර අපේක්ෂකයෝ සමාගම් බදුකරණය සඳහා තනි පුද්ගල බදු අනුපාත භාවිතා කර තිබුණි.

(6) බදු බැර හඳුනාගැනීම:

සමාගමට හිමි එකම බදු බැර කාර්තුමය වාරික ගෙවීම් වූ අතර එය බහුතර අපේක්ෂකයන් විසින් අඩුකර ගෙන තිබුණි. නමුත් සමහර අපේක්ෂකයන් ආර්ථික සේවා ගාස්තු සහ පර්යේෂණ හා සංවර්ධන වියදම් බදුබැර ලෙස අඩු කර තිබුණි.

කාර්යසාධනය :- මෙම ප්‍රශ්නයේ සමස්ත කාර්ය සාධනය සතුටුදායක මට්මක විය.

ප්‍රශ්න අංක 09

පරීක්ෂා කර ඇත්තේ කුමක්ද?

වෘත්තියෙන් වරලත් ගණකාධිකාරීවරයෙකු වන වාසික පුද්ගලයෙකුගේ 2020/21 තක්සේරු වර්ෂය සඳහා පුද්ගල ආදායම් බදු ගණනය කිරීම මෙමගින් අපේක්ෂා කෙරිණි. ආදායම් ප්‍රභවයන් ලෙස සේවා නියුක්තික ආදායම හා ආයෝජන ආදායම ඇතුළත් විය.

නිරීක්ෂණ:

සියළුම අපේක්ෂකයන් පාහේ මෙම ප්‍රශ්නයට පිළිතුරු සපයා තිබුණු අතර සමස්තයක් ලෙස පිළිතුරු සැපයීමේ ක්‍රමවේදය සතුටුදායක මට්මක විය. ඇගයීමේදී හඳුනාගත් පොදු දුර්වලතා සහ මගහැරීම් පහත සාරාංශගත කර තිබේ.

(1) සේවා නියුක්තික ආදායම:

- (i) සමහර අපේක්ෂකයන් මුළු වැටුප ලෙස මාසික වැටුප 12න් ගුණකර ගනු වෙනුවට, මාසික වැටුප පමණක් වර්ෂය සඳහා දළ වැටුප ලෙස ගෙන තිබුණි.
- (ii) සමාගම විසින් සපයන ලද පොදු යෝජනා ක්‍රමයක් යටතේ ප්‍රතිපූර්ණය කරන ලද වෛද්‍ය වියදම් සහ ඉන්දියානු සංචාරය සඳහා දරණ ලද සම්මන්ත්‍රණ වියදම්, සමහර අපේක්ෂකයන් විසින් බදු ගෙවන්නාගේ සේවා නියුක්තික ආදායම් ලෙස වැරදි ලෙස සැලකිල්ලට ගෙන තිබුණි.
- (iii) සමහරු 50% ක ප්‍රමාණය නොසලකා ප්‍රතිපූර්ණය කළ මුළු දුරකථන ගාස්තුවම ආදායම ලෙස ගෙන තිබූ අතර සමහරු එය නිදහස් ආදායමක් ලෙස ගෙන තිබුණි.

(2) ආයෝජන ආදායම:

- (i) බදු සඳහා කුලී ආදායම නිවැරදිව ගණනය කර තිබූ නමුත් කුලී ආදායමෙන් 25% ක්, සහන යටතේ අඩුකර නොතිබුණි. එසේම සමහර අපේක්ෂකයන් කුලී ආදායම, ව්‍යාපාර ආදායමක් ලෙස සලකා තිබුණි.
- (ii) සැලකිය යුතු සංඛ්‍යාවක්, වෙනත් සමාගමකින් ලැබුණු ලාභාංශවලින් ගෙවූ ලාභාංශ ආදායම, බදුගෙවන්නාගේ බද්දට යටත් ආදායමක් ලෙස සලකා තිබුණි.

(3) වෙනත් පොදු දුර්වලතා:

- (i) සමහර අපේක්ෂකයන් නිවැරදි පුද්ගල බදු අනුපාත යෙදීමට අපොහොසත්ව තිබූ අතර තවත් සමහර පැරණි පනතේ සඳහන් පුද්ගල බදු අනුපාත භාවිතා කර තිබුණි.
- (ii) සමහර අපේක්ෂකයන් තක්සේරු ගෙවීම් සහ **APIT** බදු බැර ලෙස හඳුනාගෙන තිබූ නමුත්, එය දළ බදු වගකීමෙන් අඩුකරනු වෙනුවට බදුවන ආදායමෙන් අඩුකර තිබුණි.
- (iii) බහුතරයක් දෙනා, රුපියල් 900,000 ක් වූ ලැයිස්තුගත සමාගම් කොටස් වල පිරිවැය සහ රුපියල් 250,000 ක් වූ අධ්‍යාපන වියදම් සහන යටතේ අඩුකරගෙන නොතිබුණි. තවද, බොහෝ අපේක්ෂකයන් මෙම සහනය රුපියල් 1,200,000 ට සීමා වෙන බව නොදැන සිටියහ. එනිසා බොහෝ අපේක්ෂකයන්ට, තනි පුද්ගල බදු ගෙවන්නෙකුට හිමිවන සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ සහන පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් දැනුමක් නොමැති බව කිවහැක.
- (iv) සමහර අපේක්ෂකයන්, මුළු තක්සේරු කළ හැකි ආදායම, සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් හා සහන, බදු අයකළ හැකි ආදායම, දළ ආදායම් බදු වගකීම, බදුබැර සහ ඉතිරි ගෙවිය යුතු ආදායම් බද්ද ගණනය කිරීමේදී නිවැරදි ආකෘතිය භාවිතා කර නොතිබුණි. උදාහරණ ලෙස සුදුසුකම් ලබන ගෙවීම් සහ කාර්තුමය වාරික ගෙවීම් තක්සේරු කළ හැකි ආදායමට පෙර අඩුකර තිබුණි.
- (v) සමහර අපේක්ෂකයන් බදු ගණනය කිරීම, බදු අයකළ හැකි ආදායමෙන් නතර කර තිබූ අතර පිළිතුර අවසන් කර නොතිබුණි.

කාර්ය සාධනය :- මේ ප්‍රශ්නය සඳහා සමස්ත කාර්යසාධනය සතුටුදායක මට්ටමක විය.

- - -

සමස්තයක් ලෙස, සමහර ශිෂ්‍යයන්ගේ දුර්වල කාර්යසාධනයට හේතු වූ පොදු කරුණු පහත දැක්වේ:

- (1) බදුකරණයේ සෛද්ධාන්තික මූලධර්ම නොසලකා හැරීම.
- (2) මුද්දර බදු සහ දේශීය ආදායම් පනතට කළ සංශෝධන ආදී බදු නීති පිළිබඳ දැනුවත්භාවය මදකම
- (3) පිළිතුරු සැපයීම ආරම්භ කිරීමට පෙර ප්‍රශ්න පත්‍රය නිසි පරිදි කියවීමට අවධානය යොමු නොකිරීම. මේ නිසා අපේක්ෂකයන් ප්‍රශ්නය වරදවා තේරුම් ගැනීම නිසා සමහර වැදගත් අවශ්‍යතා පිළිතුරෙන් මඟ හැරී තිබුණි.
- (4) පසුගිය විභාග ප්‍රශ්න පත්‍ර සහ ආදර්ශ පිළිතුරු පරිශීලනය කිරීමෙන් දැනුම වර්ධනය කර ගැනීමට අවධානය යොමු නොකිරීම.
- (5) බොහෝ සෛද්ධාන්තික මූලධර්ම සහ රීති හොඳින් විස්තර කර ඇති සාංගමික හා පුද්ගල බදුකරණය අධ්‍යයන බාණ්ඩ භාවිතා නොකිරීම.

- (6) දුර්වල කාල කළමනාකරණය නිසා කුඩා ලකුණු ප්‍රමාණයකට දිගු වේලාවක් වැයකර දිගු පිළිතුරු සැපයීම. උදාහරණ ලෙස වාසිකභාවයේ රීතිය, නඩුතීන්දු නීතිය, වලංගු අභියාචනයක් සඳහා වන ව්‍යවස්ථාපිත අවශ්‍යතා ආදිය
- (7) සමහර අපේක්ෂකයන්, 2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ ප්‍රතිපාදන වෙනුවට පැරණි පනත වන 2006 අංක 10 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ ප්‍රතිපාදන භාවිතා කර තිබුණි.
- (8) ආකෘතිය හා ඉදිරිපත් කිරීම ඇතුළත්ව පිළිතුර සංවිධානය කර ගැනීමට හැකියාව ලැබෙන ප්‍රශ්නයෙන් බලාපොරොත්තු වන කරුණු නිසියාකාරව විශ්ලේෂණය කිරීමට අපොහොසත් වීම.
- (9) සමහර අපේක්ෂකයන් ඔවුන්ගේ ගණනය කිරීම් සඳහා පෙරවැඩ නිසියාකාරව පෙන්වා නොතිබුණි.

අනාගත විභාගයන්හිදී කාර්යසාධනය වර්ධනය කර ගැනීම සඳහා යෝජනා:

- (1) ප්‍රශ්න පත්‍රයට පිළිතුරු සැපයීමට පෙර කාල කළමනාකරණය පිළිබඳව අවධානය යොමුකළ යුතු වේ. ප්‍රශ්නයෙන් අපේක්ෂා කරන කරුණු වලට හා වෙන්කර ඇති ලකුණු අනුව සිසුන් විසින් පිළිතුරු සැපයීම කළ යුතුය.
- (2) පසුගිය විභහ ප්‍රශ්න පත්‍ර වලට පිළිතුරු ලියා ආදර්ශ පිළිතුරු සමඟ පරීක්ෂා කිරීම මගින් විභහ හැකියාවන් වර්ධනය කර ගැනීම.
- (3) ස්ව-අධ්‍යයන පොත් පරිශීලනය කිරීම.
- (4) 2017 අංක 24 දරණ දේශීය ආදායම් පනතේ සංශෝධන සහ දේශීය ආදායම් දෙපාර්තමේන්තුව මගින් ප්‍රකාශයට පත් කර ඇති ගැසට් නිවේදන සහ පුවත්පත් නිවේදන පරිශීලනය කිරීම.
- (5) මූලික බදුකරණ සිද්ධාන්ත පිළිබඳ අවධානය යොමුකිරීම
- (6) සෑම ගණනය කිරීමක් සඳහාම නිසි පෙරවැඩ පෙන්වීම
- (7) විභාග පරීක්ෂකවරයාට අවබෝධ කරගත හැකි පරිදි අත්අකුරු පැහැදිලිව ලිවීම
- (8) සෑම ප්‍රශ්නයකටම පිළිතුර නව පිටුවකින් ආරම්භ කිරීම
- (9) නිවැරදිව පිළිතුරු සැපයීම සඳහා ප්‍රශ්න පත්‍රය නිසිලෙස කියවන ලෙස අපේක්ෂකයන්ට උපදෙස් දෙන අතර එමගින් උපරිම ලකුණු ලබා ගැනීමට හැකිවේ.
- (10) සෑම විටම, ප්‍රශ්නපත්‍රය කියවීම සඳහා ලබාදෙන මිනිත්තු 15, ඒ සඳහා භාවිතා කොට පළමුව ප්‍රශ්නය අවබෝධ කරගත යුතුවේ.

- * * * -